

RENAȘTEREA

ORGANUL OFICIAL AL EPARHIEI ORTODOXE ROMÂNE
A VADULUI, FELEACULUI, GEOAGIULUI ȘI CLUJULUI

Redacția și Administrația:
CLUJ,
Strada Iuliu Maniu Nr. 31

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMÂNĂ

Abonament: 300 Lei la an

Redactor responsabil:
Protoiereu DUMITRU ANTAL

Ceva despre tăria temeliilor dogmatice ale unirii dela 1700.

— Note pe marginea unei conferințe a propagandei catolice. —
de Prof. Dr. Ion Pașca.

Când vor apare aceste șire, conferința anunțată a dlui Tăutu, despre „*Temeliile dogmatice ale unirii dela 1700*”, va fi desigur aplaudată de auditorul care se adună în sala prefecturii jud. Cluj.

Conferința dlui Tăutu face parte din un ciclu de conferințe, cari toate tratează despre biserica unită, fie din punct de vedere istoric, fie cultural, fie despre rostul acelei biserici în cadrul României mari, ori chiar și în cadrul bisericii catolice și fără doar și poate formează punctul de mănecare, centrul de gravitate al întregului ciclu de conferințe.

Conducătorii spirituali ai bisericii unite, în infimitatea lor sufletească, recunosc că împrejurările istorice, între cari a luat ființă biserica unită, nu sunt de ordin moral, nu sunt deloc agreabile. Dinpotrivă. Se mărturisește fără incunjur că din păcate și prin păcate, prin siluiri morale și fizice, s'a făcut acea unire la 1700. Dar veșnic se mângăie cu constatarea, că deși din punct de vedere istoric, unirea este o tragedie sufletească și morală a unei părți a poporului român din Ardeal, din punct de vedere dogmatic, adevărul îl reprezintă biserica unită, care s'a reîntors la catolicismul apusean. Nu este profesor de teologie unit, care să nu esclame sentențios: *dogma este cu noi*, prin ce de altfel implicit se recunoaște ceea-ce am amintit, că istoria este potrivnică.

Și ori-cât se va nizuî prelatul Dr. Iacob Radu, zis și „fratele Domnului”, (este doar frate cu fierțatul episcop Radu), să risipească această convingere, ea va trăi mai departe în sufletele chiar și ale conducătorilor intelectuali și spirituali ai bisericii unite. Împotriva faptelor istorice așa de bine cunoscute, sunt zadarnice toate argumentările, cu câteva noțiuni sumare, mai ales prezentate în aceea formă insuficientă, pe care a încercat-o fratele domnului, Dr. Iacob Radu.

Centrul și temeiul conferințelor organizate de societatea femeilor unite, este conferința dlui Tăutu. Și este un semn al timpului, că se simte nevoia de a populariza în cercuri cât de largi argumen-

tele teologice, pe cari se bazează biserica unită, spre a-și îndreptăți ținuta sa.

Temeiul dogmatic al bisericii unite.

Care este temeiul dogmatic al bisericii unite?! Conferențiarul răspunde: Voința pozitivă a Domnului Nostru Iisus Hristos, ca biserica Sa să fie cărnuită în mod jurisdicțional și învățată în mod infailibil (definitiv, irevocabil) de urmașul s. Petru, de episcopul de Roma, primatele și părintele lumii întregi. Singur biserica catolică apuseană, căreia i-s'a atașat și biserica unită, recunoaște acest adevăr, deci singur ea este depozitara adevărată a credinței, iar biserica ortodoxă care nu recunoaște acest adevăr, greșește și este schismatică.

Scopul acestor șire nu este ca să se ocupe cu toate argumentele tezei catolice-unite. Cu ajutorul lui Dumnezeu, peste un an sau chiar cu ceva și mai târziu, voi expune desvoltarea primatului papal, în o lucrare mai mare. Sunt însă convins că în legătură cu propaganda acută a uniților, e momentul ca să restabilim unele fapte, peste cari conferențiarul nostru are obiceiul să treacă cu prea mare ușurință ori să nu le amintească de loc, ori chiar să nu le cunoască.

Nu se poate admite ca un „adevăr” central să fie necunoscut în biserica primelor 8 veacuri.

Dacă teza catolică privitoare la primatul papal, primatul de jurisdicțiune și la prerogativa personală a infailibilității papale, este adevăr de credință, acest adevăr nu se poate deriva decât din voința divină, dispoziția pozitivă a Domnului nostru Iisus Hristos, iar această voință noi nu putem s'o cunoaștem decât din sf. Scriptură și din predania apostolilor, păstrată prin s. tradițiune.

Se recere deci în acest caz ca în decursul istoriei, episcopul de Roma să fie supremul păstor și învățător al creștinilor, că toate discuțiile ori majoritatea lor să le rezolve în mod definitiv episcopul de Roma și că majoritatea s. părinți să în-

teleagă și să explice textele s. Scripturi, la cari se provoacă susținătorii tezei catolice, în înțelesul tezei catolice. Și mai ales nu se poate admite ca biserica să nu cunoască și să practice chiar dela început acel adevăr de credință, că episcopul de Roma este piatra fundamentală a bisericii, care prin înrăurirea sa cârmuește și ferește în mod categoric întreaga învățătură a bisericii de orice sminteală dogmatică și morală.

Primatul și infailibilitatea episcopului de Roma, sunt puncte cardinale, fundamentale ale învățaturii catolice apusene. Și dacă cu privire la alte dogme se poate admite o neeșire a lor la iveală clară chiar la începutul bisericii, cu privire la baza de cârmuire a întregii biserici, cu privire la papalitate, ce nu este ceva pur teoretic ci mai mult practic și ce obvine în toate ocaziunile mai importante, nu se poate nici decum admite că lumea creștină să nu-l cunoască chiar dela începutul bisericii. Trebuie ca maxima „Roma locuta causa finita“, să se practice în toate ocaziunile, să se adeverească chiar dela început și mai ales despre acest adevăr să fie convinsă marea majoritate ori chiar unanimitatea episcopilor, cărora li-s'a predat spre păstrare predania Apostolilor. Cu un cuvânt nu se poate admite, ca un adevăr central, care cuprinde în sine toată chintesența bisericii creștine, să fie ridicat la rangul unei dogme indubitabile abia după scurgerea alor multe sute de ani și abia dela 1870 să fie o regulă de credință firmă, cum e cazul cu infailibilitatea personală a episcopului de Roma.

Dacă episcopul de Roma este de fapt divin, centrul de cârmuire al bisericii și învățătorul și păstrătorul infailibil al întregii învățături creștine, trebuie ca simbolurile de credință, catehismele, ori catehezele făcute de sfinții părinți pe seama popoului, ori scrierile lor apologetice ori de alt caracter, să nu amintească acest adevăr să vorbească despre vicarul lui Iisus Hristos.

Simboalele de credință, scrierile catehetice și apologetice nu amintesc nimic despre privilegiul episcopilor din Roma.

Față de aceste recerințe, care este realitatea?!

Simboale de credință au propus mai mulți s. părinți și scriitori și *nici unul nici nu amintește de papa*. Astfel Simbolul Apostolilor (forma occidentală) este cuprins în scrierile s. mucenic Iustin, † 167, care de două-ori a fost în Roma. În apologia sa I. și II. M. G. 6, 328, nici nu amintește despre vre-un vicar al lui Hristos, ori despre drepturile extraordinare, deosebite de drepturile celorlalți episcopi, ale episcopului de Roma, ba nici nu-l pomenește. Asemenea s. Irineu, † 202, episc. de Lyon, în lucrările sale *Adversus haereticos* 1, 10; 3, 4, cu toate că dă toate elementele de credință, pe cari le-a primit biserica dela apostoli, nu vorbește nimic despre episcopul de Roma. M. G. 7, 549. Și nici celelalte forme occidentale ale simbolului apostolic, fie la Tertullian M. L. 2.26, 156, 888, 785, fie la Origen M. G. 11, 117, nu amintesc nimic și nici celelalte la Augustin, la Rufinus,

† 410, preot în Veneția și nici formulele simbolului la S. Petru Crisologus, † 458, episcop de Ravena și nici misalele, cărțile liturgice, nu pomenească ceva despre papa ori credința în el. Și nici simboalele bisericii răsăritene nu cunosc și nu amintesc nimic despre papa ori drepturile lui. Ba nici chiar formele de credință din timpurile cu totul noi, cari se întrebuintează în decursul serviciilor liturgice (la taina botezului și mirului), formele așa numite apostolice și niceano-constantinopolitane, nu amintesc nimic despre papa.

A crede în biserică să fie egal cu a crede în papa?!

E adevărat în schimb, că apărătorii drepturilor divine ale papei, pretind că formula de credință „cred întru una sfântă, apostolică și catolică biserică“, nu eschide nici decum credința în papa. Astfel Cîvilta catolica, (revista iezuiților italieni, cea mai autoritativă a bisericii apusene), împotriva acelorora, cari arată că simboalele de credință nu vorbesc decât de biserică și niciodată despre papa, se întreabă ironic: „Oare cel-ce crede în Biserică eschide ori-ce credință întru papa?!“ Firește acest soi de argumentare face parte dintr'un sistem curajos, dar adânc regretabil de a rezolva ori-ce argument serios și convingător împotriva infailibilității și drepturilor divine ale Papei, cu o vorbă ultimă în chestiune, fără ca să se indice că acel cuvânt ultim este absolut nepotrivit și strein de chestiunea cutare.

Asemenea simboalelor, nici una dintre scrierile s. părinți și ale scriitorilor, fie acele destinate pentru popor ca simple catehize, fie pentru scopuri apologetice ori de orice alt soi, nu cuprind nici o învățătură despre „faptul“ că episcopul dela Roma este centrul de cârmuire și de învățătură infailibilă a bisericii. E curios faptul că atunci când aceste lucruri pentru prima dată au fost expuse în mod magistral, în legătură cu sinodul Vatican, Cardinalul Hergenröther, unul dintre cei mai hotărâți apărători ai infailibilității papale a fost așa de mult mirat, încât n'a știut să afirme altceva, *decât că e probabil că multe scrieri ale s. părinți și ale scriitorilor s'au pierdut cu desăvârșire*.

Episcopul de Roma n'a avut rol hotărâtor nici în potolirea certelor religioase și nici în combaterea ereziilor.

Nici o ceață, nici o discuție ivită în biserică n'a fost în mod *definitiv* de vre-un episcop de Roma în cele dintâi opt veacuri ale creștinismului, cu toate că episcopul capitalei imperiului avea atâtea ocaziuni să intervină cu autoritatea sa de centru de cârmuire și învățător infailibil al bisericii și toată lumea, din răsărit și din apus deopotrivă, ar fi trebuit să-i ceară intervenția și lămuririle oficiale doctrinale.

Am insistat din adevăr asupra termenului *definitiv*, deoarece unele încercări de a liniști certurile ivite întru adevăr n'au lipsit, dar lumea creștină nu s'a supus ca unei autorități instituite de D-zeu și nime n'a considerat pe aceia cari nu

s'au supus că sunt excluși din biserică, ci totdeauna sinoadele au fost acele cari au pus sfârșit în mod definitiv certurilor și discuțiilor religioase. De altfel chiar și încercările amintite ale episcopilor din Roma sunt foarte răzlețe și nu corespund unei autorități divine. Însuși unii dintre episcopii din Roma *declină* dela sineși în mod hotărât puterea de a putea decide în cauzele bisericesti fără sinod, ceea ce nu se poate împăca nici decum cu teza că papa este centru de guvernare și învățator infailibil al bisericii instituit de drept divin.

În biserica primitivă s'au ivit o mulțime de certuri în cari episcopul dela Roma n'a intervenit nici decum. Astfel sunt mișcările provocate de sectele gnostice, de montaniști și hiliastici. Este adevărat că gnosticismul are ca centru de gravitate nu atât Italia, ci răsăritul, dar și în Roma avem gnostici destul de însemnați, vezi Eusebie Popovici tom. I. pag. 90, dar așa numitul centru al creștinismului este ca și inexistent în toate aceste erezii cari au neliniștit adânc biserica. Și consolarea dată de apărătorii papalității nu e nici decum convingătoare. Ei anume explică foarte ușor că multe dovezi s'au nimicit și n'au rămas nici urmă din ele. Aceasta consolare însă este adânc compromisă prin faptul, că forma de jurământ pe care o depuneau papii nu pomeneste nimic despre hotărârile papilor antecesorii. Pelagius II. încă nu știe decât de hotărârile sinoadelor și nu promite decât că va respecta acele și nu se provoacă decât la scrisoarea lui Leo cel Mare către Florian; abia în o formă mai târziu se estinde și la toate scrierile de credință pe cari le-a scris Leo cel Mare și abia forma 83 vorbește despre decretul papilor în genere, precum arată *Fridrich în Zur Entstehung des lib. dturn. pg. 79.*

Paul de Samosata prin doctrina eretică și faptele sale curioase a provocat mari neliniștiri în biserică. Impotriva lui Paul se ținură trei sinoade în Antiochia între a. 264—269, la care au fost de față nu numai episcopii din Siria, ci și unii episcopi din Egipt și Asia Mică, pe unde s'a trimis invitații. Cel din urmă sinod l-a depus și l-a excomunicat și a ales în locul lui pe Domnu. Sinodul apoi *aduse la cunoștința* întregii biserici aceasta sentință prin o enciclică ce fu adresată lui Dionisiu, episcopul Romei, lui Maxim al Alexandriei și episcopilor din întreaga lume. Paul însă n'a voit să cedeze casa episcopală lui Domnu și credincioșii au trebuit să ceară intervenția lui Aurelian, (păgân) atunci încă tolerant față de creștini. Împăratul hotărî să se ia în stăpânire casa episcopescă de acel episcop, pe care episcopii Italiei și episcopul Romei îl va recunoaște de legitim, aceștia s'a declarat contra lui Paul și pentru Domnu. Succesorul fu pus în posesiunea casei. (Eusebiu vol. I. p. 336). În toată aceasta luptă dărză împotriva lui Paul, episcopul de Roma nu a avut nici un rol din partea bisericii atribuit, nici vindicat de el însuși, ci un rol pe care i-l-a dat Aurelian un împărat deopotrivă lui, ca și celorlalți episcopi din Italia. Ceace de altfel ușor se explică prin faptul că Dionisiu era de-o parte epis-

copul capitalei și mai marele episcopilor ținuturilor mai apropiate.

La fel este rolul episcopilor de Roma în decursul ereziilor provocate de Theodot, gnosticul, de Noet și Sabellius și alți eretici în chestiuni christologice și trinitare. În teritoriul lor se opun ereticilor, aduc unele măsuri de îndreptare, de combatere, dar influința aceasta este nulă și inexistentă afară de hotarele episcopiei lor. Nu se află nici o urmă despre decrete de ale papilor în decursul ereziilor christologice și trinitare cari au durat mai bine de 150 de ani; bisericile fie singurate, fie adunate în sinoade a luptat împotriva ereticilor, dar niciodată influința de urmaș al lui s. Petru nu se observă. El singur nu condamnă nici o erezie și nici nu încearcă să o strivească decât prin sinod și în ultima analiză *sinodul este care condamnă pe Sabeliu și nu episcopul de Roma.* Când învățătura lui Sabeliu se răspândi în Pentapole, o combate aici decisiv și o condamnă în 257 Dionisiu cel Mare, episcopul Alexandriei, discipol al lui Origen. Dar cu aceasta ocaziune Dionisiu a căzut în extremul opus, adică în subordinaționism. El zicea că Fiul nu numai nu este aceiaș persoană cu Tatăl, ci se deosebește de Tatăl ca și creatura de creator. Aceasta părere a lui a fost adusă de episcopi și preoți la cunoștința episcopului din Roma, care a convocat un sinod în 262 și a condamnat doctrina lui Sabeliu. (Sabeliu învață că D-zeu este în trei Prosopa, dar prin aceste el înțelegea numai trei moduri de descoperiri sau trei roluri ale unei persoane, iar nu trei persoane). Cum că nu episcopul de Roma, ci sinodul a condamnat și distrus Sabelianismul, ne confirmă și papa Gelasius I. în epistola sa 13. La Migne 59, 78: *Et ut brevitatis cauza taceamus.. Sabelium damnavit Synodus, Episcopul din Roma Dionisiu în legătură ori sub influința sinodului din 262 a scris un tratat împotriva celor condamnați, dar vederile exprimate de Dionisius n'au avut influință mai mare decât câtă i-a dat argumentele cuprinse în acea lucrare, cu toate că este o lucrare foarte vrednică și dacă de fapt ar fi avut episcopul de Roma vaza urmașului infailibil al lui s. Petru în sine era suficientă spre a stinge orice discuță cristologică și să sufoace în fașe conturbările ariane. În realitate lucrarea lui Dionisie nu are nici o influință, nu este cunoscută decât în Alexandria și nu o cunoaștem decât din scrierile posterioare ale lui Atanasie cel Mare și în mod fragmentar. Döllinger, Das Papstthum pg. 2.*

În chestiunile tratate până acum episcopul de Roma are un rol foarte șters ori mai bine inexistent ce nu cadrează de loc cu concepția catolică actuală despre papa, care ar fi centrul de cârmuire și învățătorul infailibil al bisericii universale.

Și nici chiar în chestiunile unde episcopul de Roma direct a intervenit n'a avut autoritatea să și ducă la izbândă vederile sale. Dimpotrivă bisericile și-au menținut fie datinele, fie prescrierile lor proprii, împotriva vederilor ale episcopilor de Roma și pentru acest motiv n'a fost considerate ca unele cari au rupt legăturile cu biserica univ. cat. ort.

Astfel în veacul al II-lea chestiunea pascală fu discutată cu multă aprindere. Mai multe biserici orientale voiau să urmeze datinile iudaice, păstrate de cei mai mulți apostoli, pentru prăznuirea acestei sărbători și au așezat-o la a patrusprezecea zi a lunii lui Martie. Alte biserici orientale în conglăsuire cu bisericile apusene, prăznuiau sărbătoarea Paștilor în Duminica ce urmează după a patrusprezecea zi a lunii lui Martie.

Chestiunea odată ridicată, cum să sărbătorească unele învierea, în timp ce altele meditau taina îngropării și a pătimilor sale, „sinoade și adunări de episcopi avură loc“, cari prin scrisori au lămurit regula bisericească. „Avem încă astăzi scrisoarea acelor ce se adună în Palestina sub prezidenția lui Teofil, episcopul de Ierusalim. Există și o scrisoare a sinodului roman, în care se citește numele episcopului Victor. Avem scrisoarea episcopilor din Pont, din sinodul din Palma, a bisericilor din Gallia, ce au fost prezidate de Irineu, pe aceea a bisericilor instituite în provinciile din Oszhoena și în orașele din acea țară; pe aceea a lui Bacchil, episcop Corinthenilor, și mai multe altele. Toți mărturisind aceiași doctrină, detără aceiași hotărâre“. Eusebie. Carte XXIII.

E de reținut că Eusebie vorbește despre scrisoarea sinodului roman, el nu o atribuie episcopului Victor, ci sinodului, și nu o amintește decât în al doilea rând după scrisoarea episcopilor din Palestina.

În chestiunea sărbătorilor s. Paști episcopul de Romă iscălește în numele sinodului, care reprezintă biserica și cu aceia autoritate cu care hotărăsc celelalte sinoade.

Mai mulți episcopi orientali nu se supuscră hotărârii celorlalți. Policrat de Efes se declară mai cu seamă contra acestei deciziuni. Atunci o discuție se încinse între el și Victor episcopul Romei. La fel cum mai înainte încă la jumătatea veacului al II-lea s'a ivit controversă între Anicet episcopul Romei și Policarp episcopul Smirnei la anul 155 când Policarp a vizitat Roma. Ambii invocară un uz vechiu al bisericilor lor. Policarp în special, uzul moșenit dela Apostolul Ioan; deși nici unul, nici altul n'au cedat, Policarp și Anicet se despărțiră ca buni amici. Vezi Eusebie Popovici, vol. I, pg. 413. Funk I. pg. 106. Hergenröther I. pg. 250. Eusebie 254. Ceeace însă afirmă Hergenröther tot la acelaș loc că episcopul de Roma, a provocat să se țină sinoadele, despre cari vorbește Eusebiu, nu este decât o pură visare; nici un izvor nu știe despre așa ceva nimic. După Hergenröther însă, această a trecut într-o câțva și în cartea lui Eusebiu Popovici sub cuvânt că Victor a învățat pe celelalte biserici să țină sinoade asupra chestiunii din Roma (pg. 293). Victor crezând că singur episcopul de Efes ar avea o părere aparte îl îndeamnă să ceară și părerea celorlalți episcopi ai provinciei sale, cari au arătat că sunt de o părere cu el. Policarp scrie aceasta lui Victor, carele îl amenință de a se despărți de legătura duhovnicească de el. La aceasta însă răspunde Policarp, fără să fie turburat, cu multă asprime:

„că e mai bine a asculta de D-zeu, decât de oameni“. Victor primind scrisoarea încearcă, zice Eusebiu, de a scoate din duhovniceasca legătură pe toate bisericile din Asia și din provinciile vecine, ca având socotințe potrivnice credinței. El scrie în acest scop scrisori, în care învinuiește pe toți frații cari sunt în acea țară și se rostește, că ei sunt despărțiți de unitate“. *Rezultatul este însă zdrobitor pentru Victor, ceeace dovedește că el nu era considerat de ceilalți episcopi ca centrul, ca șeful bisericii, investit cu o autoritate universală, episcopii nu numai nu-l ascultă, dar vestezesc puternic purtarea lui: Vezi Guettee! Papalitatea schismatică pg. 52.*

Aceasta purtare zice Eusebie, nu plăcea tuturor episcopilor și pentru aceasta ei îndemnară pe Victor, de a lucra altmintrelea și de a se pătrunde de sentimente mai pașnice, mai conforme unității și dragostei ce se cuvine aproapelui“.

Episcopii deci în loc să creadă că unitatea constă în Unire cu Victor îl muștră îndemnându-l pe Victor episcopul Romei, de a ținea seamă mai bine de adevăratele noțiuni ale unității. Mai mulți dintre episcopi au mers mai departe: „Sunt, adauge Eusebie, scrisori, cu cari ei îl muștră cu mai multă îndrăzneală. În acest număr este Irineu, carele îi scrisese în numele fraților din Galia, pe care-i păstorise: în scrisoarea sa, deși se atată partizan hotărârei, care așează sărbătoarea paschei în ziua învierii Domnului, cu toate acestea atrasă luarea aminte lui Victor, în termeni cuvințioși, că nu trebuie a despărți de uniunea duhovnicească niște biserici ale lui Dumnezeu, cari păstrează datinile bătrânilor lor“. Irineu îl face pe Victor să înțeleagă că altceva a fost obiceiul altor episcopi din Roma. „Când prea fericitul Policarp veni în Romă în timpul lui Anicet și se ridică între ei o ușoară discuțiune asupra oarecărui chestiuni, ei își dădură îndată sărutarea de pace. Anicet nu putuse convinge pe Policarp de a părăsi obiceiul ce-l țineuse cu Ioan, ucenicul Domnului nostru, din parte-i nu putuse convinge pe Anicet, de a ținea acel obicei; pentrucă zicea el, că e dator să mențină pe acela, ce-l primise dela bătrâni, cari fusese înaintea lui. Lucrurile fiind în aceasta stare, ei comuncase unul cu altul: Ba încă Anicet făcu lui Policarp cinstea, de a-l lăsa să săvârșească sfânta liturghie și toți acei ce urmau obiceiurile deosebite rămase în legătură cu întreaga biserică, Irineu nu scrisese numai lui Victor, ci trimise la mulți alți episcopi scrisori însuflețite de acelaș duh“. Eusebie c. 25.

Victor nu putu din autoritatea sa să scoată din biserică pe acei cari i-s'au împotrivit, ceilalți episcopi s'au împotrivit și sfântul Irineu a vestezit cu tărie pe Victor că dă loc la desbinări.

Anicet nu vorbește nici decum despre autoritatea sa supremă de șef al bisericii sfinte de Policarp, nici în fața lui Irineu și nici a celorlalți episcopi. Policarp și Irineu scriau episcopilor din Roma ca egali în putere episcopală și nu recunoșteau alta regulă decât vechea predanie apostolică. Și în mod timid în acest loc remarcă Her-

genrötter: „Ireneus scheint Gehör gefunden zu haben. Aller Wahrscheinlichkeit nach stand Victor von weiterem Einschreiten gegen Polykrates und die Seinen ab.“ o. p. v. I. pg. 251.

În marea discuție despre asprimea pocăinței, care a durat atâta timp și a cuprins aproape întreaga biserică; episcopul de Roma n'a intervenit deloc. Atunci când era vorba despre faptul că acela care săvârșește păcate mari, să fie eschis (pentru curvie, preacurvie și lăpădarea de credință, omor) și cum să le ispășească, biserica n'a urmat aceeași praxă. Hergenröther recunoaște: „Kein allgemeines Kirchengesetz regelte noch im Anfang die Leistungen der Busser; die Fälle waren unter sich zu sehr verschieden, weshalb dem einzelnen Bischof die Beurteilung derselben anheimgestellt war.“ (Hergenröthers Kirchengeschichte, pag. 254.)

Mai târziu însă intervine o îndulcire a disciplinei, în locul rigoarei dela început: „Das erste Beispiel einer prinzipiellen Milderung, finden wir in der römischen Kirche, in dem Papst Kallistus durch einem Erlass bestimmte, dass die Unzuchtigen, nach dem sie jene längere zeit öffentliche Busse getan halten, die Losprechung erhalten und wieder in die volle kirchliche Gemeinschaft aufgenommen werden sollten. Auf Synoden wie auch von einzelnen Bischöfen ward, je nach den Umständen, die Zeit und die Schwere der Busse für die einzelnen Fälle bestimmt. Das Konzil von Elvira griff zurück und bestrafte mehrere schwere Vergehen mit immerwährenden Ausschluss von der Kirchlichen Gemeinschaft: doch bildet diese Stellung eine Ausnahme, und hatte nur für Spanien Bedeutung.“ (Pag. 247.)

Ținuta aceasta a episcopului de Roma, care se crede ca locuitorul Mântuitorului, urmașul sf. Petru, care are în mod principial puterea de a deschide și încuia împărăția cerurilor, ori cum se exprimă în genere teologia catolică, că el este majordomul ori păstorul cerurilor. „*Petrus insbesondere, gewissermassen der Hausvater, erhielt in höchster Potenz die Schlüsselgewalt*“ (Mat. 16, 19), o. c. 253, — este în crasă contrazi ere cu concepția de azi. **Stăpânul nu intervine, nu este conștient despre menirea sa — și când da un „edict“ — ori mai corect o lămurire principială — aceea n'are valoare decât pentru eparhia sa, în ținutul imediat unde își are credincioșii săi,** dar și ceilalți episcopi și mai multe sinoade fac la fel, unele chiar în Apus, în Spania, mențin disciplina mai riguroasă, fără ca să fie considerată ca și unele cari s'au depărtat de unitatea bisericească. Și nu ne putem imagina altă disciplină bisericească, care ar trebui să oglindească mai viu puterea de drept divin a episcopului de Roma, decât chiar disciplina împreună cu reprimirea în biserică a acelora cari după botez au săvârșit păcatele amintite. Această disciplină este intim împreună cu dogma, despre puterea de a lega și a deslega. Cât de streină este purtarea episcopului de Roma, din primele veacuri ale catolicismului, față de practica indulgențelor de mai târziu și de astăzi.

Nici o putere deosebită n'avea episcopul de Roma, de ceilalți episcopi, și este egal lor cu privire la chestiunea de-a prescrie cele de lipsă pentru a împăca pe păcătoșii publici cu biserica. Și la fel este puterea lui și cu privire la taina botezului, care se poate constata din discuția aprinsă din veacul al III-lea, în care se discuta cu multă aprindere, dacă botezul conferit de eretici, este ori nu valabil.

Din cea mai adâncă vechime era obiceiul de a impune numai mâinile asupra celor ce căzuse în erezie și cari voiau să se reîntoarcă în sinul bisericii. O mare gâlceavă se ridică în această privință în veacul al treilea. S. Ciprian, episcop de Cartagina, fu cel dintâi în apus, care susținea, că trebuia să se săvârșească a doua oară botezul pentru ereticii întorși. Dionisie, episcop de Alexandria, care se bucura atunci de o mare influență în toată biserica, se rosti pe față pentru Ciprian. Ștefan, episcop de Roma, socotind că nu trebuie a schimba nimic din o datină păstrată din vremuri vechi, se întristă de o părere pe care o privea ca o noutate. Sf. Ciprian recunoaște obiceiul, dar pretindea, că nu era obicei bun, și adună mai multe sinoade și încunoștințează despre hotărârile sinoadelor și pe Ștefan, zicând: „Am crezut de datorie, să vă scriu asupra unui fapt ce interesează unitatea și vrednicia Bisericii sobornice și a sta de vorbă cu un om atât de statornic, pe cât de înțelept, ca tine.“ În ultimele cuvinte se cuprinde motivul pentru care se trimit lucrările sinoadelor, și continuă s. Ciprian: „Sunt încredințat, că evlavia ta și credința voastră primește cu plăcere tot ce e potrivit cu adevărul. Dar mai știm, că sunt unii cari nu voiesc nici decum a părăsi părerile, de cari odată au fost pătrunși și cari mențin obiceiurile lor deosebite, fără a lavi prin aceasta în legătura dintre episcopi.“

S. Ciprian vorbește nu cu magisteriul infailibil și centru în sine îndestulitor de a cârmui biserica universală, ci cu un episcop, pe care îl consideră egal în drepturi și care nu are aceleași puteri precum și greșeli ca ceilalți episcopi.

Ștefan n'a primit doctrina s. Ciprian. Ba afirmă că se va desface din legătura cu aceia.

Cât de puțin au influențat amenințările lui Ștefan și pe ceilalți episcopi, ne arată fericitul Augustin în scrierea împotriva Donatiștilor. De baptismo contra Donatistas: „Ori cât de categoric este Ștefan, enunțările lui nu sunt hotărâri definitive bisericești, și chiar pentru acest motiv Ciprian și Africanii aveau dreptate să-l refuză și abia prin hotărârea unui sinod plenar s'a putut aduce o sentință valabilă și universală, obligatoare pentru toată biserica.“ (Vezi la Migne 14.240. Din acest motiv Augustin este acuzat că minte, din partea lui Bellarminus: De eclesia 1, 4.

Discuțiile cu Arianii au durat mai mult decât jumătate de veac, din cauza acestor discuțiuni s'au ținut mai mult de 50 de sinoade și totuși episcopul de Roma nu are absolut nici un rol doctrinar în decursul acestor lupte. Hergenröther încearcă să se ajute cu pierderea (pe care nu poate s'o cor-

tate) alor foarte multe „epistole“ papale. E adevărat în schimb că Pseudo Isidorus a încercat să furnizeze mai multe epistole, dar falsul e dovedit atât cu privire la epistola lui Felix I., ad Benignum, Lucii I. ad episc. Gall. et Hispanorum, Marci ad Athaniam, ceea ce firește arhiiepiscopul Gardoni în scrisoarea de recomandare a infailibilității se face că ignorează. Realitatea e că dela anul 269 până la 335 sub Silvestru și înaintașii lui nu aveau nici un document din care ar reeși vre-un amestec doctrinar al episcopilor de Roma. Abia Julius și Liberius (337—366) iau parte activă, însă ambii în un fel foarte ciudat, și mulțumită intervenției acestora chaosul s'a mărit în măsură extraordinară. Julius într'un sinod din Roma, ținut la anul 326 a declarat că Marsellus von Ancira un semiarian este tot un bun ortodox, faptul acesta îl recunoaște și Hergenröther, dar afirmă concomitent că nu avem de a face cu o definiție la catedră, cu toate că întreaga teologie învăța că papa nu poate aproba doctrina decât cea catolică.

Asemenea inexistentă este participarea episcopilor de Roma în certurile religioase și combaterea ereziilor în decursul celorlalte veacuri până în al IX. Spațiul redus al acestei reviste ne împiedcă să arătăm pe larg acest lucru.

Doi episcopi romani declară ex cathedra că sunt incompetenți a judeca fără sinod.

Di Tăutu, sunt convins, nu cunoaște, pentru că îi s'a ascuns întotdeauna, că există din veacul al IV. un document zdrobitor, pentru toți cari cred în drepturile divine ale Papei. Acest document este opera Papei Siricius 384—398, care fiind rugat să condamne învățătura episcopului de Sardinia a lui Bonosus (dăci din Italia) refuză dela sine competența, deoarece el nu are nici un drept la așa ceva fără ca să adune un sinod și mai în grabă așteaptă judecata, adecă orânduirea lui Bonosus din partea episcopilor locali și apoi și el să-și facă din aceia orânduire o normă de credință, de conduită. Accepi litteras vestras de Bonoso episcopo, quibus vel pro veritate vel pro modestia, nostram sententiam sciseitari voluistis, sed cum huiusmodi fuerit concilii Capuniensis iudicium, ut finitimi Bonoso atque eius accusatoribus iudices tribuerentur, advertimus, quod nobis iudicare facultas competere non posset, (n'am competență de a o judeca). Nam si integra esset hodie synodus, recte de eis, quae comprehendit vestrosum scriptorum scries, decerneremus. (Dacă ar fi complet sinodul nostru, atunci am avea dreptate să judecăm despre lucrurile pe cari le amintiți în scrisoarea voastră). Ideo primum est, ut ii indicent, quibus iudicandi facultas est data, vos enim totius, ut scripsimus, sinodi vice decernitis, *nos quasi ex sinodi autoritate iudicare non convenit, unde vestrae normam exspectamus sententiare.* Coustant Petrus O. S. B. Epistolae Romanorum Pontificum a s. Clemente I. usque ad Inocentium III. Tomus unicus pg. 679. E caracteristic că Hergenröther, marele apărător al papei nu poate să zică în fața acestui document altceva, decât că

Siricius n'a zis în mod categoric, că n'are nici un drept să judece: aceasta o susține în discuția sa împotriva lui Döllinger. Dar cu toate că știa despre existența acestei scrieri a lui Siricius, în o altă lucrare, destinată școalelor, acelaș Hergenröther afirmă, fără să amintească ceva despre scrisoarea lui Siricius, că Siricius a fost foarte energic contra lui Bonosus, vezi istoria bisericească a lui Hergenröther tom I. pg. 498.

Dar și un antecesor al lui Siricius, papa Julius (337—352) ne servește un document prețios despre convingerea episcopilor de Roma cu privire la drepturile lor. El declară orientalilor, cari i-s'au adresat, că singur fără sinod nu poate să hotărască nimic, că hotărârea sinodului său trebuie să fie aprobată de ceilalți episcopi, deci răsăritenii să nu se îndrepte numai către el, ci către toți episcopii Italiei și ai altor ținuturi. Mansi II. 1230. Deci Julius declină competența de a judeca în chestiuni mari, cari nu sunt ale provinciei sale ori de a judeca singur și nu prin sinod. Aceste două dovezi pun în tragică situație atâtea și atâtea enciclici date motu proprio pentru întreaga biserică.

Constatarea dată de noi se întărește și prin faptul, că împotriva unui aderent al lui Bonosus, împotriva lui Iovinian, care a petrecut și'n Roma, unde a lătit ereziile sale Siricius, a conchemat grabnic un sinod, care a condamnat învățătura lui Iovinian. Hefele, Konziliengeschichte II. 51. Domnul Tăutu n'are de unde să cunoască scrierile lui Siricius și Julius, în manualele de teologie nici nu sunt amintite și după cât cunosc sunt de astă dată pentru prima oră împărtășite publicului românesc.

Renunțele formule de jurământ ale papilor nu pomenesc asemenea nimic despre puterea papilor până în secolul al VII.

De altă parte se poate constata că episcopii romani ai primelor 8 veacuri n'au avut nici chiar ei însuși conștiința, că sunt piatra fundamentală a bisericii și din faptul că formulele de jurământ pe care le rosteau ei la primirea slujbei înalte la fel, că și formulele pe care le pretindeau dela alții nu pomenesc nimic despre vre-un drept deosebit al papilor și nici nu obligă pe nime să păstreze decretul papilor și ale antecesorilor lor. Astfel Pelagius al II-lea 579—90 nu pretinde să se păstreze altceva, decât hotărârile sinoadelor și nu amintește despre hotărârile papilor. Convingerea practică și oficială a bisericii române este deci că singur sinoadele pot să hotărască ceva în mod valid și stabil. Altfel este de neînțeles faptul, că în o formulă de jurământ papa să nu-și aducă aminte de hotărârile predecesorilor săi. Abia formula de jurământ numită al 83-lea, din veacul al 7-lea, vorbește despre decretul papilor în genere vezi: Fridrich: Zur Entstehung des Lib. diurn. pag. 70 și 107. Formele mai vechi de dinainte lui Pelagius nu amintesc nimic despre decretul papilor. Ba nici chiar Eugenia al IV. (1431—47) în formula de jurământ pe care o cere de la Armeni nu

pretinde să primească altceva decât hotărârile sinoadelor și o scriere a lui Leon cel Mare, dar despre decretul ori alte hotărâri ale papilor predecesori nu aminteste nimic. *Decretum pro Armenis*.

Cum au fost falsificate cuvintele fericitului Augustin: „Causa finita, utinam aliquando finiatur error“ și transformate în formula: „Roma locuta, causa finita.“

Spațiul redus al acestei reviste nu-mi permite să mă ocup cu toată activitatea episcopilor romani în decursul certurilor religioase fie în cauza pascăliei, fie în cauza diferitelor erezii unde rolul papei n'a fost niciodată hotărâtor și niciodată nu s'a adevărit maxima, falsificată și ea, că Roma locuta, causa finita, care în realitate este una dintre falsificările istorice, cele mai iscusite. Roma locuta, causa finita, nu sunt cuvintele lui Augustinus precum se pretinde. El, în sermo 131, c. 10, are următoarele cuvinte: „Iam emin de hac re duo concilia missa sunt ad apostolicam sedem, inde etiam rescripta venerunt. Causa finita est, utinam aliquando finiatur error“. Firește un falsificator ușor a putut da aceste cuvinte să scoată axioma celebră Roma locuta cauza finita și să le atribue lui Augustin care nu le-a rostit niciodată.

Că Augustin nu este acomodat pentru dovedirea infailibilității papale o dovedește de altfel și istoria sinodului Vatican. Comisia dogmatică se provocase în proiectul dogmei cu următoarele cuvinte la Augustin: Quid enim potuit ille si sanctus Africanus responderē conciliis, nisi quod antiquitus apostolica sedes et Romana cum ceteris tenet preverentes ecclesia. Mai târziu însă comisia dogmatică s'a convins că Augustin nu susține infailibilitatea papei ex sese, ci mai mult ex consensu ecclesiae și chiar pentru acest motiv în proiectul definitiv a șters cu desăvârșire numele lui Augustin, vezi Friedrich: Documenta ad illustrandum, concilium Vaticanum II. 317. De altfel Papa Celestin însuș recunoaște că pelagianismul a fost învins prin năzuințele comune ale Răsăritului și Apusului: „quando eos cum suae disputationibus seguacibus telo unitae Oriens et Occidens percussit Constant.“ o. c. p. 1114.

Prin urmare episcopul de Roma face și el încercări ca ceilalți episcopi să condamne ereziiile, dar discuțiile religioase la fel ca ereziiile le curmă și le osândește sinodul. Doctrina aceasta este permanentă în biserică primelor veacuri. Firește aceste nu se pot împăca cu teza catolică de astăzi, că episcopul de Roma este vicarul lui Hristos, piatra fundamentală a bisericii etc.

Deci între temeliile dogmatice ale unirei și între doctrina primelor veacuri este un abiz, peste care nu se poate trece decât sau prin necunoștință de cauză sau prin acel sistem curagios dar regretabil de a rezolva toate obiecțiunile prin un ultim cuvânt în chestiune fără să se ia în considerare dacă cuvântul se potrivește ori este cu desăvârșire strein. Trebuie de altfel să recunoaștem iscusința unor teologi de a privi toate cuvintele s.

părinți și ale scriitorilor prin prisma dogmei definite la 1870. Pentru ei toate cuvintele, cari eventual pot să fie interpretate și'n înțeles favorabil primatului și infailibilității sunt tot atâtea documente grandioase ale convingerii creștine despre vicarul lui Hristos pe acest pământ, care este episcopul de Roma. Se potrivește dinadins cuvintele pe cari le spune Hugo Koch: „Im Sachen des römischen Vorranges versteht es die Katholische Theologie von Dornen Trauben und von Disteln Feigen zu sammeln. Kallist u. Tertullian. Să ajungă oare aceasta metodă atunci când este vorba despre un adevăr central practic de o însemnătate extraordinară în toate manifestațiile vieții religioase, despre care totuși nu amintesc nimic nici simboalele, nici scrierile pastorale, catehetice și nici cele apologetice ale s. părinți și despre care „adevăr“ n'au cunosțință nici însuși episcopii romani ai primelor veacuri, dimpotrivă îl refuză dela dânșii cum o face Iulius, Siricius și mai târziu Grigore cel Mare în celebra sa scriere către Ioan Postelnicul, unde îi numește antichristi pe toți aceia cari încearcă ca ei singuri pe sine să se numească episcopi universali, piatra fundamentală ai bisericii.

Aproape toți doctores ecclesiae orientalis et occidentalis, 6 din 8, împreună cu imensa majoritate a s. părinți interpretează locurile biblice așa precum învață biserica ortodoxă și nu cum propune teza apuseană.

Episcopii romani ai primelor veacuri nu aveau conștiința că sunt centrul infailibil ai bisericii, dar Temeliile dogmatice ale Unirei afirmă că acest lucru e cuprins în s. Scriptură. În mai multe locuri chiar; acele 3 locuri sunt bine cunoscute. *Math. 16—18, 19*. „Tu ești Petru și pe această piatră voi zidi biserica mea.“ Al doilea loc este la *Ioan 21*. „Paște mieluşei mele, paște oile mele.“ Iar al III-lea argument scriptural este la *Luca 22, 31—32* „Simone, Simone iată satana v'a cerut pe voi, ca să vă cearnă ca grâul, iar eu m'am rugat pentru tine să nu scadă credința ta, și tu oare când întorcându-te, întărește pe frații tăi.“ Pe baza acestor texte unul dintre cei mai buni teologi iezuitul Dorsch nu face altceva decât exprimă consenzul teologilor romano-catolici și'n cadrul acestora s'a atașat și dl Tăutu, când afirmă: Dreptul și puterea lui Petru în urma cuvintelor s. Scripturii este așa de evident, încât n'avem lipsă de nici o dovadă istorică despre faptul că Petru întru adevăr a și exercitat puterea primită dela Hristos. Și ca o concluzie firească se afirmă acelaș lucru și despre urmașii lui Petru, despre episcopul de Roma.

Noi cunoaștem doctrina catolică despre norma cum trebuie interpretată s. Scriptură. În sinodul tridentin *in decreto de editione et usu sacrorum librorum* cetim: Praeterea ad coercenda petulencia ingenia decernit ut nemo suae prudentiae inixus, in rebus fidei et morum ad aedificationem doctrinae cristianae pertinentium, sacram scripturam contra unanimum consensum Patrum ipsam

sacram Scripturam interpretari audeat. Pe baza acestei hotărâri întreaga teologie apuseană învăța în mod hotărât că pentru a putea constata înțelesul adevărat al s. Scripturi pe baza interpretării date de s. părinți e de lipsă:

1. Ca toți părinții să propună o învățătură ca descoperită de D-zeu.

2. Ca învățătura aceasta s'o propună mai mulți părinți, fără ca ceilalți s'o contrazică, adică se recere consimțământul tuturor s. părinți.

Dacă cercetăm după aceste criterii interpretările pe cari le dau celor 3 texte s. părinți, adică acci scriitori cari după vechime, sfințenia vieții și ortodoxia lor sunt recunoscuți ca atari, aflăm după cum spune un eminent teolog catolic Dorsch, *că 8 autori înțeleg sub piatră pe toți apostolii, 44 cari înțeleg sub piatră mărturisirea adevărilor pe cari le-a spus în numele apostolilor Petru, 16 înțeleg sub piatră pe Iisus Hristos, câțiva pe toți credincioșii și abia 17 înțeleg sub piatră pe Petru, care mărturisește D-zeirea lui Iisus Hristos*: Collegerunt autem testimonia ss. patrum nobis contraria precunte Launojo Teologii illi, qui romano pontifici eiusque potestati, plus minusve infensi erant. Sub tempore concilii vaticani, haec in libello quodam „Quaestio“ omnino recensentur et heic octo testes exhibentur, qui vg. verba „Super hanc petram“ de omnibus apostolis intellexerint, quadraginta, quattuor, qui ea summunt pro fide quam Petrus professus est sexdecim cadem in Christum enterpretantur, pauci in caetium fideium Quaeritur iam qua ratione haec omnia in harmoniam redigi possunt. Dorsch Institutiones theologice fundamentalis pg. 107. E de remarcat că Dorsch nu cutează să spună că abia 17 dintre s. părinți sunt favorabili tezei că sub piatră trebuie să înțelegem pe Petru, dar nici acestea nu trag concluzia, că toate prerogativele ar trece la urmașul lui Petru la episcopul de Roma.

Despre consimțământul părinților deci nu poate fi nici vorbă și dl Tăutu face un lucru teribil când se încumătă să vorbească, că în s. Scriptură se cuprinde clar primatul de jurisdicțiune și infalibilitatea papală, deoarece furnizează cea mai clară dovadă că nu respectă hotărârea sinodului tridentin de a explica s. Scriptură după consimțământul unanim al s. părinți. **Și apoi episcopul Lugojului se află în situație jenantă în cadrul acestor conferințe, cari stau pe baza temeliilor dogmatice ale unirei, deoarece el însuși a jurat că nu va interpreta s. Scriptură împotriva consensului unanim al s. părinți.** Item Sacram Scripturam nunquam nisi iuxta unanimen consensum Patrum accipiam et interpretabor Profesio fidei Tridentinae, Denzinger nr. 995.

Cum am amintit mai înainte, în aceasta revistă spațiul nu îngăduie să insistăm asupra interpretărilor pe cari o fac părinții mai pe larg. Reamintesc că dintre cei 8 doctores ecclesiae, după teologia apuseană, abia 2, Ieronim și Grigore cel Mare (papa) sunt între acei cari explică textele Scripturii în înțelesul tezei catolice și nici aceștia în mod permanent, ci uneori. Sf. Atanasie cel

Mare,*) s. Vasile cel Mare, Grigore de Nazians, s. Ioan Gură de Aur, toți doctores ecclesiae orientalis sunt potrivnici tezei catolice de astăzi, asemenea s. Ambrozie și fericitul Augustin dintre doctores ecclesiae occidentalis. Ori se poate presupune că atâția s. părinți n'au înțeles s. Scriptură și anume în un punct așa de cardinal, dea-dreptul central al întregii vieți religioase și nici unul dintre ei să nu arate clar fără orice remușcare că ignorează însăși cel mai practic adevăr al credinței catolice pentru care au pățimit și moarte de mucenic au suferit?! Se poate așa ceva?! Aceasta injurie nu li-se poate aduce s. părinți. Iar contra unanimem consensum s. Patrum cel ce interpretează s. Scriptură este desigur în afară de cadrele adevăratei înțelegeri ale aceleiași Scripturi.

O afirmație curioasă și profund greșită.

Teologii romani nu pot tăgădui că sf. părinți au învățat obștește egalitatea apostolilor între ei. Asupra acestui punct, predania este unanimă. Nu s'ar putea cita unul singur din părinții bisericii, care să fi învățat o altă doctrină. Însă acești teologi se feresc să dea importanță unui fapt atât de grav. Ei cred că se descurcă de mărturisirea apăsătoare a părinților, prin această deosebire: apostolii erau egali, zic ei, în *Apostolat iar nu în întâietate*. Însă această întâietate, după cum se înțelege astăzi în Roma, poate ea oare exista dimpreună cu egalitatea apostolilor? Evident că nu. Părinții nu pot să învețe egalitatea apostolilor, fără a tăgădui superioritatea unuia dintre ei.

Ei învață egaliitatea fără restricțiune. Deci ori

*) S. Atanasie, numit părintele ortodoxiei „doctor Ecclesiae“, interpretează textul lui Mathei 16, 13—18, astfel: „Iată voi sunteți cei fericiti cari prin credință vă aflați în biserică, șezând pe fundamentul credinței și aveți destulă satisfacție, adică plenitudinea credinței, care rămâne neclinită în voi. Aceasta este ceea ce s'a scris: Tu ești Fiul lui D-zeu celui viu, când a mărturisit aceasta Petru în urma descoperirii Părintelui și auzind: Fericit ești Simone etc. Deci aceasta credință a voastră nimenea nu va birui-o vre-odată, prea iubiți frați“. Mogia 24, col. 1189.

Într'un înțeles mai general vorbește s. Atanasie, dar tot cu referire la textul lui Mathei în epistola către Serapion 1, 28: Să cercetăm tradițiunea dela început și doctrina și *credința bisericii catolice*, pe care a dat-o Hristos, iară apostolii au predicat-o și păstrat-o. Căci pe ea se întemeiau în biserică și cel ce cade dela ea nu se mai poate numi creștin. În special părintele S. Atanasie nu cunoaște înțelesul modern apusean al s. Scripturi și neagă existența unui primat infalibil și de jurisdicție a s. Petru. Toate silințele de a afla în scrierile s. Atanasie ve-o aluzie la infalibilitatea papală a dat greș. În scrierile lui Pseudo Isidorus însă se află mai multe texte atribuite lui s. Atanasie și de aceste se face uneori uz chiar și întru „documentarea“ serioasă. Astfel mitropolitul Suciu în dogmatica la pg. 274 se provoacă la s. Atanasie și alți episcopi din Egipt, Tebaida și Lybia intruniți în consiliu în Alexandria de unde a trimis o epistolă lui Felix, episcopul Romei, (pe care am văzut-o în parte și manuscrise Suciu textual — la pg. 255): „Știm zice el, că în marele Conciliu din Nicaea al celor 318 episcopi, toți au întărit, că nu trebuie să se țină conciliu, nici nu trebuie să se osândească episcopii, fără judecata pontifului roman. De asemenea s'a hotărât de părinții de mai sus, că dacă vre-

ce restricțiune denaturează spusele lor, ridicând caracterul absolut al aceloră.

Nici chiar fericitul Ieronim nu acordă scaunului episcopesc prerogative excepționale, dimpotrivă în o scrisoare de care pomenește și Peronne: *Tractatus de Loc. Theolog. pars. I, sect. II, cap. I. Dificult răspuns a.3. 6, vezi Guettee pag. 174, zice: „Nu trebuie a crede că orașul Roma este o biserică deosebită de aceea a tot universul. Galia, Britania, Africa, Persia, Răsăritul, India, toate națiunile barbare a lor pe Iisus Hristos și țin o singură regulă a adevărului, dacă se caută autoritatea, universul este mai mare decât un oraș. Pretutinde-na, unde este un episcop, fie la Roma, ori la Euguba, la Constantinopol sau Rhega, la Alexandria sau la Tanis, el are aceeași autoritate, acelaș merit, având același sacerdoțiu. Puterea ce dau avuțiile său înjosirea, la care sărăcia coboară, nu fac pe un episcop nici mai mult nici mai puțin mare.“* Nici nu se poate zice mai lămurit, că regula adevărului nu este decât în corpul episcopal întreg, iar nu la Roma, că episcopul de Roma nu e mai mult ca episcop, decât ca și cel mai umilit episcop al bisericii, că puterea ce o are, din pricina bogățiilor sale, nu-l face superior al celorlalți.

Însă, adaug teologii romani, prerogativele papale erau atât de bine recunoscute, încât însuși ereticul Iovinian nu poate să nu le amintească. Dar chiar această întimpinare a teologilor români scoate și mai mult în evidență adevărata concepție a fericitului Iovinian, cu privire la întâietatea

un episcop ori mitropolit n'ar avea încredere în judecata episcopilor, comprovincialei, să recurgă la Scaunul vostru din Roma, căruia însuși Domnul i-a dat, peste ceilalți, printr'un privilegiu special, puterea de a lega și de a deslega. Pentrucă Scaunul vostru a căpătat dela D-zeu tăria stabilă și nemșcată, fiindcă Dl Iisus Hristos a făcut, ca scaunul voștru să fie forma cea mai strălucită peste toate. Pentrucă el este culmea, care susține toate bisericile. Pentrucă s'a statorit prin canoane vechi, ca să nu se primească nimica în chestiile și plângerile episcopilor chiar din provinciile depărtate, înainte de ce s'ar fi făcut cunoscut Scaunului vostru, ca cu autoritatea acestuia să se aprobe ori să se nimicească sentința după merit. Pentrucă e sigur că hotărârile părinților au decretat Scaunului vostru reverință specială în cercetarea și deciderea cauzelor, pentru cinstea prea fericitului Petru" etc. Cel ce deschide colecția pseudo isidoreană cel mai bogat arsenal de dovezi falsificate pentru a ridica autoritatea papală, va afla această scrisoare îndată după o altă scrisoare asemenea falsificată și asemenea atribuită lui Atanasie cel Mare, dar trimisă de acesta papei Marcu vezi Paulus Hinschius: *Decretales Pseudo-isidorianae et capitula Angilrammi Lipsiae 1863 pg. 478—483. Suciul operează de mai multe ori cu aceasta falsificație ca să-l dovedească pe Atanasie, că a avut cunoștința de primatul și infailibilitatea papală. Denzinger în colecția sa de canoane și toți teologii cari se respectă pe sine nu amintesc nimic de aceste falsificate din motive de cumințenie.*

În literatura teologică a românilor uniți se mai atribuie la Atanasie și alte falsificații. Cu aceste a operat părintele Virgil Pop în o broșură în care apără primatul papal, dar fu nevoit să recunoască că s'a bazat pe falsificații. Vezi Dr. N. Bălan: În chestia reunirii bisericilor. Tăuți înșă revine asupra lor și le susține.

lui Petru. Iovinian voinde să dovedească că starea căsătoriei este mai presus de starea fecioriei, zice: „Sf. Ioan era feciorelnic și sf. Petru era însurat. Pentru ce Iisus Hristos a ales mai mult pe sf. Petru ca pe sf. Ioan, ca să zidească pe el Biserica sa.“ Răspunsul lui Ieronim nu vorbește nici decum în favoarea tezei catolice: „Dacă a ales pe Petru, în loc să-l aleagă pe Ioan, pentru aceasta cinstita deosebire este că nu era nimerit a o încredința unui tânăr sau mai bine unui copil ca Ioan, ca să nu se nască gelozie. Dar dacă Petru este apostol și Ioan este apostol. Unul este însurat, celalalt feciorelnic. Însă Petru nu este decât apostol, iar Ioan este apostol, evanghelist și proroc“, vezi Guettee pag. 175. Cartea I. contra Iovinianum.

În adevăr ar fi judecat oare în chipul acesta Ieronim, dacă ar fi avut despre întâietatea sfântului Petru ideea, ce o au cei dela Roma despre papa. El ar fi judecat foarte greșit, împotriva lui Iovinian, dacă acest eretic ar fi privit întâietatea lui Petru altmintrelea, decât ca o prioritate, în virtutea căreia era reprezentantul colegiului apostolic și simbolul uniității, căci el răzima argumentația sa pe acest punct necontestat; (răspunsul lui Ieronim tâlmăcește adevăratul înțeles al cuvintelor lui Iovinian, despre felul cum înțelege acela că pe Petru s'a zidit biserica lui Hristos), că Petru nu era decât apostol, ca și ceilalți. Dacă Iovinian ar fi crezut că era altceva, argumentul sf. Ieronim este de-adreptul ridicul. Și fericitul dascăl ar fi pus el oare chiar pe acest înțeles toată tăria argumentației sale? Ar fi pus el pe sf. Ioan mai presus de sf. Petru, din pricina titlurilor sale de evanghelist și de proroc, dacă sf. Petru ar fi șeful, principele apostolilor, în înțelesul ce Roma atribuie astăzi acestor expresiuni?

După tabloul ce am făcut asupra predaniei statornice și universale a celor dintâi cinci veacuri ale bisericii, ori cine rămâne surprins când aude pe teologii romani zicând, că nu se pot opune pretențiilor papale decât niște texte răslețe și cari nu au în sine înțelesul predaniei apostolice, când aud pe acei teologi afirmând că predania sobornică este sistemul lor mai cu seamă în cele dintâi veacuri. Vezi Guettee pag. 176.

Marele exeget catolic Maldonat afirmă: cel ce învață, că sub miei trebuie să înțelegem credincioșii, iar sub oi pe episcopi, se face de răs.

Nu mai curioasă este situația d-lor cu femeile dogmatice ale unirii, cu privire la explicarea celorlalte texte, pe cari se bazează. După teza catolică de astăzi, sub *mielușei* trebuie să înțelegem *pe simplii credincioși și preoți*, iar sub *oile*, pe care le dă spre păstorie Domnul nostru Iisus Hristos lui Petru, trebuie să înțelegem *pe toți episcopii*, ai căror păstori suprem este Petru și episcopii, de Roma, deci iată primatul de jurisdicțiune și infailibilitatea papală. Acesta este argumentul dlui Tăutu.

Să vedem care este interpretarea dată acestui text de s. Părinți. Aproape nici unul nu-l interpretează în înțelesul dlui Tăutu. Și iezuitul Mal-

donat, unul dintre cei mai mari exegeți, spune: „Nu trebuie a disputa cu amănunțime ca să știm pentru ce Iisus Hristos s'a servit cu cuvântul miei în loc de cuvântul oi. Acei ce vor să dispute, trebuie să observe cu multă băgare de seamă că **ar face prin aceasta pe oamenii cei învățați să rădă**; căci este fapt lămurit, că accia pe cari Iisus Hristos îi numește miei săi, sunt tot accia pe cari îi numește oile sale.“ (Comentariu în cap. XXI, Ioan § 30.) Într'adevăr chiar în sf. Scriptură a Noului Testament, cuvintele miei și oi sunt întrebuințate fără osebite pentru a arăta același obiect. Astfel cetim în ev. Matei: „Vă trimit ca pe niște oi în mijlocul lupilor.“ (Math, X, 16.) Iar la Luca se zice: „Vă trimit pre voi ca pe niște miei în mijlocul lupilor.“ (Luca X, 3.) Iisus Hristos da numele de oi credincioșilor: „Și alte oi am, care nu sunt din staulul acesta.“ S. Petru, adresându-se credincioșilor din Pont, din Galatia, din Capadochia etc., le zice: Erați ca niște oi *rătăcite*, însă v'ați întors acum la păstorul și Episcopul sufletelor voastre.“ (I. Ep. a lui Petru, II, 25.) *Nu poate deci nime, cu nici cea mai neînsemnată bază, să dea înțeles deosebit cuvintelor oi și miei, nici să interpreteze cuvântul oi în înțeles de păstori.* Dar pentru interpretări arbitrare, streine cu desăvârșire de interpretarea dată de s. părinți, este o largă posibilitate pururea și temelile dogmatice ale Unirii au cel mai larg câmp pentru a da în publicitate cele mai îndrăznețe interpretări.

Nu pot să nu fac înoît constatarea că este imposibilă scriitorii și s. părinți ai primelor opt veacuri, dacă într'adevăr pretenziunile papale se întemeiază pe textele biblice, să nu se cunoască că în acest loc este vorbă despre un adevăr central de o însemnatate extraordinară pentru tot mersul bisericii, să nu cunoască că este vorba despre instituirea unui vicar, unei pietre fundamentale, care prin și cu ajutorul darului ceresc să cârmuiască biserica și s'o ferească de ori-ce sminteală doctrinală și morală.

Prerogativa stabilă a lui Petru și a „urmașilor săi“ presupune o altă prerogativă stabilă a aceloră, anume, nevoie permanentă de întoarcere (conversiune) după ce s'au lăpădat de Hristos.

Al treilea text citat de cătră temelile dogmatice ale Unirii, este pasajul din evanghelia sf. Luca: „Simone, Simone, iată Satana v'au cerut ca să vă cearnă pre voi ca grăul. Dar eu m'am rugat pentru tine, ca să nu piară credința ta, și tu când te vei întoarce, întărește pe frații tăi.“ (XXII, 31 și urm.) După dl Tăutu etc., sf. Petru și urmașii săi sunt în urma statoririi Domnului nostru Iisus Hristos, acei factori cari feresc pe ceilalți apostoli de ori-ce sminteală, căci el este acela căruia i-s'a făgăduit statornicie neștirbită și permanentă.

E de notat înainte de toate că până în secolul al IX, nici un Părinte, nici un scriitor bisericesc, nu este care să fi admis tălcuirea aceasta.

Nici un manual, nici o enciclopedie teologică ori vre-o monografie, nu încearcă măcar să aducă vre-o mărturie din tradițiune, pentru a face mai plausibilă argumentarea din acest text. În realitate textul sf. Luca grăește mai în grabă împotriva statorniciei în credință a lui Petru, decât în sprijinul acestei statornicii, cu atât mai vârtos nu se poate trage din el vre-o concluzie în sprijinul superiorității sale în materie de doctrină sau de cârmuire. E deci foarte firesc, că nici un s. Părinte n'a putut să se cugete la o interpretare precum se face astăzi în temelile dogmatice ale unirii.

Îndatorirea lui Petru de a întări pe frați, decurge din scandalul că el s'a lăpădat de Hristos; cuvintele întărește pe frații tăi, nu sunt decât urmarea cuvântului *pacăit*, adică după ce se va întoarce Petru. Prin urmare cel ce vrea să dea înțelesul, pe care îl dau teologii apuseni, primului pasagiu, dacă este consecvent, trebuie să dea același înțeles și părții a doua. „Ar rezulta atunci, că dacă succesorii lui Petru au moștenit prerogativa, de a confirma (întări) pe frații lor cu credința, ar fi moștenit și acea prerogativă, de a avea nevoie de conversiune (întoarcere), după ce au negat pe Iisus Hristos. Noi nu vedem ce ar fi putut câștiga cu aceasta autoritatea papală.“ Gueetee: Papalitatea schismatică pag. 35.

Iată cum, a te provoca la unele texte ale scripturii, aduce cu sine anumite greutăți, pe cari dl Tăutu niciodată nu le-a observat. Dl Tăutu dacă este sincer, va trebui să mărturisească că această consecință din textul evanghelistului Luca, niciodată „n'a rezolvat-o“, deoarece o putere mistică l-a reținut totdeauna de a lua în cercetare textul complet.

Cărțile liturgice ale bisericii ortodoxe numesc verhovnic pe s. Petru, s. Paul, s. Iacob etc. laudându-i pe toți de-opotrivă.

Însă cea mai curioasă parte a conferinței dlui Tăutu, este aceea unde încearcă, din cărțile liturgice ale bisericii ortodoxe, să dovedească că sf. Petru este recunoscut de biserica ortodoxă, ca primatul și capul bisericii. Cântecul acesta este vechiu. L-a cântat și părintele Virgil Pop, l-a exploatat și mitropolitul Suciu și l-a combătut magistrul I. P. S. S. mitropolitul Bălan în „In chestia reunirii bisericilor“ pag. 29—32. Așa încât te cuprinde mirare că veșnic revine reproducând cuvintele unui oarecare Iustin Macarie, care tocmai „ieșise dela sf. liturgie“: Pe noi așa ne învață, că biserica grecească de aceea s'a despărțit de biserica apusană, fiindcă papa a voit a fi capul tuturor bisericilor. Și iată în Liturgia, care chiar acum am ascultat-o, așa se zice că Petru este temelie bisericii, piatra credinței, purtătorul cheilor împărăției cerurilor, întâiu între apostoli pe scaun șezător, mai întâi decât toți apostolii, temelie neclătită a dogmelor, căruia însuși creatorul a toate i-a dat cheile divine, puterea de a deslega și lega, pe el alegându-l de păstor pentru pașterea oilor, aleșilor, mieilor.“

„Este adevărat că biserica ortodoxă, urmând

bisericii celei vechi, îi da ap. Petru mare onoare", (Chestia reunirii bisericilor, pag. 30), ceea-ce se poate vedea și din cărțile rituale ale ei. Dar ea a păstrat cu credință așezămintele orânduite de Cristos, care, puterea, stăpânirea și împărțirea asemenea și întocmai precum lui Petru, așa și celorlalți Apostoli, fiștecăruia o au rânduit..., cu aceeași vrednicie întocmai s'a împodobit, cât cu nimica nu se află mai slabi sau mai prejos decât s. Petru. (Vezi Protocanonul lui Petru Maior pag. 16 și 23.) În monumentele literare ale cultului bisericii noastre, prin nici un cuvânt nu se spune că ap. Petru ar fi avut un primat de jurisdicțiune asupra celorlalți coapostoli și asupra bisericii întregi. Atributele pe cari le dă lui Petru, se bazează pe locurile biblice. Dar aceste locuri biblice sunt interpretate în cărțile noastre bisericesti într'un înțeles, care este cel obișnuit la părinții răsăriteni și apuseni, care este interzis însă în teologia apusana în urma cenzurii. Iată de ce e numit Petru temelia bisericii, piatra credinței, temelia neclintită a dogmelor: „pe piatra teologiei tale a întărit Stăpânul Isus biserica neclintită, întru care apostole Petre pe tine te slăvim" (Mineu pe lunie 29, la Utrenie); „pe unul l-a fericit și l-a chemat Piatră, asupra căruia zice a întărit biserica, **adeca asupra mărturisirii lui**" (Mineu pe 29 lunie, la viața s. Petru și Pavel); „pe piatra **dumnezeeștii tale mărturisiri** fiind întăriți, cela ce ești pe scaun mai întâi șezător" (Mineu pe Ianuarie 16, la Utrenie); „pe temeiul credinței, sufletele tuturor credincioșilor, le-ai zidit." (Ibidem).

Prin felul cum interpretează cântările noastre bisericesti, locurile biblice pe cari se întemeiază atributele date lui Petru, se vede că acele atribute nu sunt în măsură de a confirma vre-un primat jurisdicțional pe seama celui ce-l împodobesc. Și mai învederat rezultă aceasta din faptul, că întocmai aceleași atribute, cari se dau lui Petru, se aplică și altor apostoli, ba chiar și unor părinți și sfinți ai bisericii.

Astfel pe Petru și Paul îl laudă biserica deopotrivă, în cântările zilei pe care a închinat-o amintirii alor amândoi, *ca să cunoască creștinii că aceeași cinste se cuvine a le-o da, nu unuia mai mult decât celuilalt, „pe ucenicii lui Hristos și temeliile bisericii, stâlpii cei adevărați și temeiurile și dumnezeeștile trâmbețe ale învățăturilor lui Christos, pe mai marii apostolilor, pe Petru și Pavel, toată lumea ca pe niște mai întâi stătători să-i laudăm.* Cei-ce sunteți între apostoli mai întâi pe scaun șezători și lumii învățători, dumnezești și cinstiți ucenici și tainuitori și învățători Petre și Pavele **întemeierea apostolilor...** pe propovăduitorii cei tari și de Dumnezeu vestitori, căpetenia ucenicilor Tăi Doamne.. **Amândoi verhovnicii apostoli** erau plini de Duhul sfânt, pe mai marii apostolilor toți să-i laudăm, pe dumnezeescul Pavel și Petru, stâlpii bisericii. **Bucurați-vă Petre și Pavele, cei-ce sunteți temeiurile neclintite dumnezeeștilor învățături.**" (Mineu pe lunie 29.)

Asemenea atribute i-se dau ap. Pavel și în-

deosebi, nu numai în legătură cu Petru. Apoi Iacob, fratele Domnului, se numește „următor scaunului (lui Hristos), cel întâi pe scaun șezător, luminătorul bisericii, pe care adunarea apostolilor l-a ales a fi sfințitor întâi în sfântul Sion." (Mineu pe Octomvrie 23.) Petru episcopul Alexandriei se numește: „piatra credinței." (Mineu pe Octomvrie 25.) Lui Ciril din Alexandria i-se zice: „stâlpul și întărirea bisericii." (Mineu pe lunie 9.) S. Ioan Gură de Aur se numește în multe locuri: „noianul dogmelor cel nedeșertat, întărirea bisericii, păstor turmei lui Hristos, stâlp și temeiul bisericii lui Hristos, piatra cea nezdrobotă, păstor al bisericii." (Mineu pe Ianuarie 27.) Cei trei mari ierarhi Vasile, Grigore și Ioan, se numesc în repetate rânduri: „temeliile, stâlpii cei neclățiți, întăririle bisericii lui Hristos, învățând oile cuvântătoare."

Ce urmează din toate acestea? Urmează — în chestia reunirii bisericilor, pag. 33, — că atributele, cu cari este împodobit Petru și cântările noastre bisericesti, n'au nici decum înțelesul de a confirma pe seama marelui apostol vre-un primat de jurisdicțiune asupra bisericii. *Ori dacă totuși vrea cineva să le dea acest înțeles, atunci în mod logic va trebui să reclame câte un primat de jurisdicție și pe seama tuturor acelorora, cari s'au învrednicit de aceleași atribute ca și Petru. Amândouă aceste concluziuni — tertium non datur-constitue negațiunea primatului lui Petru.*

Așadar și pe baza acestor expuneri, rămâne constatat că nici cărțile rituale ale bisericii răsăritene, la fel ca cele ale bisericii apusene, nu învăță nicăiri un primat de jurisdicțiune alui Petru. Și nici cărțile noastre, nici cele apusene n'au nici o urmă de învățatura despre un primat de jurisdicțiune a vre-unui episcop de Roma. Tăcerea aceasta asupra unui pretins adevăr de credință, mai mult decât central ci de-adreptul capital, este inexplicabilă. Ea dovedește că doctrina este cu mult mai nouă.

* * *

„Temeliile dogmatice" întrucât se bazează pe convingerea bisericii a primelor veacuri, pe predania apostolilor, păstrată de biserică și pe interpretarea s. Scripturi, în consonanță cu convingerea și doctrina s. părinți, nu sunt deloc de natură dogmatică serioasă.

Temeliile dogmatice ale unirii nici nu există, ele sunt de ordin istoric și sunt a se căuta în siluirile morale și materiale, cari s'au îngrămădit tumultuos, începând dela anul 1700, asupra unei părți a Românilor din Ardeal, etc. Dar aceste siluiri au fost direct dictate de aceea papalitate, care „dătră tristă dramă de Florența (sinoadele de unire), n'a mai încercat a supune Biserica Răsăritului. Ea a ales mai bine a lucra, ca să o desorganizeze puțin câte puțin, spre a ajunge progresiv la a o subjuga. Politica sa fu aceasta: a respecta în aparență doctrina și riturile orientale, a profita de toate împrejurările și mai ales conflictele dintre naționalități, pentru a se însinua și a da autoritatea sa ca sprijin, ca o protecțiune a

drepturilor naționale, a se mulțumi deocamdată ca o recunoaștere vagă și nedeterminată a acestei autorități, apoi prin tot soiul de mijloace hipocrite, prefăcute, a întări acea autoritate pentru a abuza de ea mai pe urmă contra doctrinei și riturilor, pe cari mai întâiu se prefăcuse că le respectă.” (Guettee o. c. pag. 355.)

Iată explicația unirii tuturor bisericilor unite, a Grecilor uniți din Răsărit, a Armenilor uniți, a Bulgarilor, a Maroniților și a Românilor uniți.

Episcopul de Roma în urma împrejurărilor favorabile și multe abuzuri și falsuri, a devenit centrul bisericii apusene și nu poate renunța la dorința de a fi centrul lumii întregi. Desvoltarea sistemului este o operă uriașă a istoriei, despre care vom trata mai pe larg ceva mai târziu. Am ținut de astă dată de o datorință să insist numai asupra temeliilor strict dogmatice ale unirii dela 1700.

Prof. Dr. Ion Pașca.

Un răspuns ortodox la niște neadevăruri unite.

Joi, în 21 Febr., a ținut un domn Radu, zis și „Jacob fratele Domnului“, o conferință intitulată „Cum s'a făcut desbinarea Bisericilor și unirea Românilor cu Roma.“

Nu știu în urma căror merite a primit Sf. Sa dreptul de a se intitula „prelat papal“. Poate că în tinerețe a fost sacagiu, deoarece și în conferință Sf. Sa a căutat înzadar să ne îmbete cu apă rece.

Domnul dela Oradea, între altele a spus: „Biserica ortodoxă română are canoane identice cu Biserica romană, chiar și cele 4 puncte ale unirii“. Dacă crede într'adevăr în susținerea acestei ipoteze, cât se poate de șubrede, nu știu de ce mai există o Biserică „catolică de rit grecesc“.

Mai departe afirmă, că nu promisiunile multe și frumoase, din partea iezuiților, au ademenit pe vlădica Teofil și pe faimosul Atanasie, să accepte unirea cu Roma, ci numai dragul celor „cerești“. Au crezut oare acești doi vlădici, că unindu-se cu Roma, vor avea și asupra capetelor lor tot așa un cer senin și albastru, ca cel care rade asupra Cetății eterne?

Greșește enorm S. S. când susține, că unirea cu Roma au făcut-o vlădicii și protopopii cu învoirea poporului. Știe S. S. că în urma cercetărilor conștiințioase, făcute din partea guvernului ardelenesc, s'a constatat, că majoritatea covârșitoare a preo-

ținii noastre, cât și a poporului nostru, au rămas la legea strămoșească? Ca să fie clarificat și în această direcțiune, îi citez următoarele:

„Așa protopopul Grigoraș și 18 preoți români din jurul Bistriței, au declarat, că vreau să rămână în legea în care au trăit și până acum; și în atârnare tot de Biserica românească din Bălgrad“.

„În comitatul Dobâcăi, s'au prezentat cam 31 de preoți, cari au spus, că ei cred și mărturisesc aceeași lege, pe care o ține adevăratul vlădică ortodox“.

„În județul Cluj, cercetările s'au făcut în 41 de comune, unde Românii s'au declarat iarăși în unanimitate pentru „legea“ în care s'au născut. Dintre 23 de preoți, câți s'au prezentat înaintea comisiei, numai șase au aprobat acțiunea vlădicului“.

„Preoții români din Țara-Hațegului, s'au declarat toți pentru Biserica ortodoxă“.

„În ținuturile de pe cursul superior al Murășului, dintre 31 comune, numai două s'au declarat că vor asculta de vlădica Atanasie, de luda ortodoxismului“. (Arhiva regnicolă, secția guvernului ardelean, Nr. 248, 252 și 559, toate din anul 1699).

Pentru vechea Biserică de răsărit, s'au declarat toți preoții și Românii din Țara Bârsei și din Țara Oltului. Așa ni s'a păstrat actul următor, dat la 27 Iunie 1701 de protonotarul Sárosi, sub sigilul împărătesc.

„Preoții Vasiliu, Cârstea și Florea cu curatorii confesiunii ortodoxe, Stoica Postăvari și George Vatafu din suburbiul Brașovului numit Bolgarsechiu, preotul Stan din Făgăraș, preoții Petru și Duvlea din Zărnești, preotul Ioan din Tohani și preotul Stoica din Râșnov, precum și Stefan Safranos, Sava Polykeanis și Luca Sultanul, neguțători greci din Brașov, protestează solemn și sărbătorește în numele lor și al tuturor celorlalți locuitori ortodocși, atât preoți cât și mireni, ținători de atinsele locuri, declarăm, că rămânem pe lângă legea străbună și suntem gata a suporta toate greutățile ca și până acum în liniște, dar punctele propuse de episcopul Atanasie, nici decum nu le putem primi“.

Scriitorul acestor rânduri nu este mândru — ca Brașovean — numai pentru ținuta demnă și plină de curaj a celor amintiți

mai sus, ci se fălește și prin faptul că între acești vrednici bărbați ai Brașovului și Țării-Bârsei, se afla și un străbunic al său.

Din comunitățile române, unde s'a făcut investigația, 276 (două sute șaptezeci și șase) s'au rostit pentru credința ortodoxă și numai 2, cetește două, pentru unire. Deci unirea s'a încheiat cu învoirea poporului!

Părintele „prelat papal“ Radu, mai afirmă, că Sf. Sinod al Sf. noastre Biserici ortodoxe, face ce el vrea, fără să întrebe masa poporului, printr'un plebiscit.

Întreb, oare vaticanul de pe malul Târnavei, are în vedere pe credincioșii lui, când hotărăște ceva?

Și în fine părintele Iacob Radu ar trebui să fie foarte precaut, când vorbește despre exploatarea și jumulirea poporului român din partea Bisericii noastre.

Sf. Sa este doar canonic al Eparhiei unite din Oradea, eparhie care are 110.000, adică una sută zece mii jugăre de pământ, pe cari le exploatează în așa fel, încât cel mai sărac popor din această țară, se află pe teritoriul acestui domeniu.

Și cu toate că, acest domeniu servește exclusiv pentru „scopuri bisericești“, totuși atât Episcopul unit Dr. Frențiu, cât și cei șase canonici ai săi, precum și școala sa teologică, sunt plătiți de stat.

Episcopul Dr. Frențiu, care stăpânește cele 110.000 jugăre de pământ și totuși mai încasează dela stat încă 25.000 Lei salar lunar, precum și cei șase canonici ai săi, sunt asemenea întreținutii statului. Nu este aceasta oare altceva decât o nerușinată exploatare!?

Dacă mitropolia Bucovinei ar întrebuința fondul religios așa precum întrebuințează Eparhia unită dela Oradea domeniul său și pe deasupra ar mai cere plată pentru Mitropolit, Episcop și consilierii săi, precum și pentru preoții săi, dela stat, s'ar produce un scandal enorm în Țara Românească. Atunci și cel mai anonim deputat din această țară, ar interpela de 7-ori.

Unde vă este deci tăria morală de a numi Biserica ortodoxă parazită, așa precum ați îndrăznit a o înfățișa în conferința D.-Voastră!?

Prof. Dr. George Stănescu

„Mărturișiți-vă unul altuia păcatele“.

Ne aflăm iar din darul lui D-zeu în timpul patruzecimii, timp închinat curățirii intențului omenesc și îndreptării lui pe calea dreptei viețuirii. Toate amvoanele vor deștepta sufletele amorțite de rugina păcatului, chemându-le în baia curățirii creștine — „*pocăința*“. Preotul se pregătește în luminarea enoriașilor săi pentru primirea cu vrednicie a acestui mijloc curățitor, dat de D-zeu omului neputincios de o proprie îndreptare. Îtovărășit de aceste gânduri simțesc lipsa unui glas, care să cheme la aceeași baie comună de curățirea inimii și îndreptarea sufletului și pe preot, ca om. „Mărturișiți-vă unul altuia păcatele voastre“ zice apostolul.

Potrivit acestei porunci sfinte, fiecare creștin este îndatorat a-și curăți sufletul prin mărturisirea păcatelor înaintea duhovnicului, încredințat de D-zeu cu puterea legării și deslegării. Firește, că nimeni nu este scutit de datoria împlinirii acestei porunci și'n urmare și preotul încă are trebuință de aceeași curățire și acelaș mijloc.

Când Mântuitorul Isus Cristos a zis apostolilor: „Luați Duh sft, cărora veți ierta păcatele se vor ierta lor și cărora le veți ținea vor fi ținute“, a dat prin aceste cuvinte în realitate apostolilor săi, și prin ei tuturor urmașilor lor, puterea de a judeca starea dinlăuntru a oamenilor și'n temelul acestei judecăți de a lega ori deslega cu puterea Duhului sfânt. Instituită odată taina sfintei mărturisiri, apostolii au și practicat-o în senzul așezării ei de Isus Cristos, obligând pe fiecare creștin să-și mărturisească păcatele unul altuia. Ioan și amintește despre sfta mărturisire, ca despre ceva cunoscut tuturor, când zice: „de *vom* mărturisi păcatele noastre, credincios este și drept ca să ne ierte nouă păcatele și să ne curățească pe noi de toată nedreptatea“. Asemenea și sfinții Părinți mărturisesc despre necesitatea și eficacitatea acestei sfinte taine. A încerca o argumentare cu date pozitive, este de prisos.

Ceeace se impune mai necesar este întrebarea: e obligat și preotul să îndeplinească această poruncă, mărturisirea pă-

catelor? Sunt glasuri chiar prețești pe cari adese le auzi în conversațiile zilnice expirându-se împotriva. Preotul nu trebuie să-și mărturisească păcatele altuia, fie și mai bătrân, întru cât el întotdeauna își curăță conștiința prin pregătirea canonică premergătoare sfintei jertfe, așa că primirea sfintei împărtășiri nu este nedeamnă. Un alt frate mă întâmpină cu o afirmație tot atât de puțin reală: preotul nu săvârșește păcate sau crime atât de grave, încât să-i fie obligatorie mărturisirea păcatelor, că unul ce-și cunoaște misiunea. Față de aceste nu trebuie scăpată din vedere nici o altă părere prin care se caută tot scăpare de primirea acestei taine. Susținătorii ei zic: dacă preotul încă trebuie să-și mărturisească păcatele, atunci pentru demna împărtășire cu trupul și sângele Domnului în fiecare Liturghie e trebuință să se mărturisească în fiecare caz, ceea ce e imposibil. Și mai sunt și alte idei ce adese le auzi ca argumente tari și împotriva mărturisirii.

Față de toate aceste vom căuta ca'n lumina dreptei credințe și practice a Bisericii noastre să arătăm, că mărturisirea preotului este obligatorie nu numai din punct de vedere canonic, ci și sufletesc și pastoral.

Că sfta taină a mărturisirii a fost instituită de Domnul Cristos pentru toți creștinii — mireni și laici — am arătat mai înainte. Tradiția sfântă și toate canoanele obligă aceasta. Dreptul canonic asemenea obligă aceasta și chiar avem și pilde mai noi pe Marele Șaguna ce avea duhovnicul său.

A ne scuza dela împlinirea acestei datorii prin faptul cercării conștiinții înainte de săvârșirea serviciului divin, este foarte puțin temeinic. Presupunem, că această cernere a conștiinții se face totdeauna cum prevăd regulile tipiconale în privința aceasta și-i întovărășită de căința păcatelor săvârșite, totuși îi lipsește pecetea deslegării spirituale dată de Mântuitorul prin cuvintele: „Luați duh sfânt, cărora veți ierta păcatele se vor ierta lor“. Eu pot deslega pe altul, dar mie nu-mi pot aplica această deslegare, întocmai cum nici medicul căzut în boală nu-și poate aplica singur remediul de însănătoșare. Dar ce să zicem de cazul atât de real și adevărat, că nici prin gând nu ne trece, de încercarea conștiinții înainte de sfta Liturghie, ci așa nedormiți

ori sătui de toate ne infățișăm înaintea sfântului jertfelnic. Să nu ne trebuiască baia curățirii prin mărturisire nici atunci?! Să răspundem fiecare în adâncul inimii.

Preotul este și el creatură alui D-zeu asemenea celorlalți muritori cu deosebirea, că vasul lui de lut este menit să fie o unealtă în lățirea împărăției lui D-zeu în inimile omenești și ca atare este supus tuturor păcatelor, deși cunoaște binele. Dimpotrivă păcatul lui este mai greu, căci cunoaște legea și porunca și totuși o calcă. Cine este fără de păcat? „De vom zice că nu avem păcat, ne înșelăm pe noi înșine și adevărul nu este întru noi“. Deci cu păcate suntem și ne trebuie omul care să ne curățe. A se dispensa numai preotul este ceva nefiresc.

Cum am susținut necesitatea acestei taine și pentru preot tot așa mărturisim, că ea nu trebuie aplicată la fiecare liturgisire. Deși se cuvine ca împărtășirea euharistică să o primim în deplină curățenie a sufletului, totuși nu putem pretinde o curățire continuă prin taina mărturisirii. Nu, pentru că preotul înainte de a săvârși dumnezeasca Liturghie, dator este să-și cerce sufletul, să fie împăcat cu toți și de are păcate grele e dator să se căească de ele și la cel mai apropiat caz să se mărturisească, luând deplină curățenie. Așa ne'nvață tradiția sfinților Părinți.

Necesitatea acestei taine se evedențiază tot așa de bine și din punct de vedere sufletesc. Este constatat cum sufletul nu se simte bine dacă nu-și împărtășește bucuriile ori durerile sale și altora. Astfel și preotul ca om păcătos, unde va găsi o mai bună ușurare și liniște pentru toate fărădelegile ce atât de des le săvârșește, decât în scaunul mărturisirii. Aici vom afla isvorul răcoritor din care împărtășindu-ne, duhul răcoritor al împlinirii chemării noastre pastorale se va sălășlui întru noi și ne vom aduce mai des aminte despre arătarea faptelor săvârșite în viață. Dar ca păstor oare nu se cade ca'n toate să fim de pildă, în cuvânt și'n faptă? Cât de mult va influența faptul împlinirii acestei datorii din partea păstorului unei turme duhovnicești asupra credincioșilor, pe cari mereu îi cheamă la scaunul mărturisirii.

„Ne-ai făcut pe noi pentru tine Doamne

și sufletul nostru este neodihnit până când nu se odihnește întru tine“ zice fer. Augustin. Acest dor tainic să stăpânească și pe fiecare slujitor al altarului și neodihnit să fie sufletul lui până ce nu va afla mângâiere în iertarea și curățirea greșelilor multe și nenumărate. Nu poate să fie suflet ce să nu înseteze după darul binecuvântat al iertării lui D-zeu, fie el cât de ruginit în păcate. Cum să ajungem mai sigur la aceasta?

Imi vine'n minte asemănarea atât de plastică a unui călugăr cucernic: cărbunele de foc dacă-i împrăștiat pe toată vatra se stinge repede, fără să încălzească, adună-l la olaltă și o căldură puternică va împrăștia în jurul său. Și preotul de multe ori se gândește în taina sufletului și-i pare rău de toate păcatele, dar repede cade iar în nepăsare, căci îi lipsește sprijinul pildei de-aproapelui. Găsesc în privința aceasta foarte potrivite conferințele noastre tractuale, nu însă în sensul cum se țin de regulă mai mult administrative.

Să se țină în timpul postului mare în fiecare tract la reședință o conferință tractuală cu caracter absolut spiritual, însoțită de un program bogat și variat. La fiecare astfel de adunare să participe câte un bun orator — ajutat și de alți preoți vrednici — trimis dela centru, ca prin cuvântul lor să trezească în inimi darul odihni sufletului întru Domnul. Cu aceste ocazii de meditații spirituale fiecare preot să-și mărturisească păcatele unul altuia și atunci vom fi scutiți și de datoria nu tocmai plăcută și sinceră a prezentării certificatelor. Aceasta ar cadra foarte potrivit și cu hotărârea folositoare și bună a conferinții protopopilor din toamna trecută, ca să se țină așa zisele săptămâni de reculegere. În sensul acesta cred, că timpul și nici alte piedeci puțin importante n'ar fi împotriva absenței preotului din parohie timp de 3—5 zile din o săptămână.

Cine simte și dorește cu tărie ca duhul adevăratului misionarism să plutească peste capetele celor trimiși în numele Domnului, să pună umărul și să miște piatra indiferentismului, înlocuindu-l cu dragostea chemării îmbrățișate. Așteptăm cu nădejdea împlinirii și tăria biruinții adevărului etern.

Preot T. Ciuruș.

CRONICĂ

Știre personală. P. Sf. Sa Episcopul nostru Nicolae Ivan, în ziua de 27 Febr. a plecat la București pentru a lua parte la lucrările comisiei pentru întocmirea proiectului de salarizare a clerului. Ședința a fost convocată pe ziua de Joi, 28 Febr și va fi prezidată de către dl Dr. A. Vlad, ministru de Culte.

Predică în Catedrală. Duminecă, în 10 Martie, va predica Dr. Ioan Vască, arhidiacon; — iar Duminecă, în 17 Martie, Pr. At. Popa, profesor.

Redacționale. Pentru a putea da loc în întregime articolului dlui prof. Dr. I. Pașca, atât de important prin adevărurile ce le cuprinde, combatând erezia supremației și infailibilității papale, am fost nevoiți a apărea în număr dublu. Numărul viitor al „Renașterii“ va apărea cu data de 17 Martie.

Reorganizarea învățământului teologic. Min. de Culte a luat dispozițiuni ca la data de 1 Martie să se întrunească comisiunea numită pentru întocmirea proiectului de lege pentru reorganizarea învățământului teologic. Din comisiune fac parte: I. P. S. Sa Mitropolitul Nectarie al Bucovinei, P. S. Sa Ep. Visarion al Hotinului, Arhiepiscopul Andrei Crișanul, ca aleși ai Sf. Sinod și dl I. Savin, inspector general, din partea Min. de Culte.

Organizarea bisericii românești din America. Ministerul Cultelor a acordat dlui Dr. I. Matei, suma de 300 mii de Lei, pentru a pleca în America să organizeze biserica ortodoxă română de acolo. După cât știm de aproape două luni a plecat în America și P. On. Tr. Scorobețiu, cons. metropolitan în Sibiu, în acelaș scop. Așteptăm rezultate dela amândoi. A mai fost vorba să fie trimis și Arhimandritul Scriban, ca vicar arhiepiscop. Poate se va face după re'ntoarcerea celor doi delegați.

PARTEA OFICIALĂ

CONSILIUL EPARHIAL ORT.-ROM. DIN CLUJ.

Nr. 246—1929.

LICITAȚIE

Pentru *exarendarea pe 1929 alor una sută jugăre cad.* arător, cositor și lac, proprietatea episcopiei noastre din hotarul comunei **Geaca**, se publică licitație cu oferte scrise, cari sunt a se înainta Consiliului eparhial până la **15 Martie 1929**. Arenda este a se achita înainte.

Consiliul își rezervă dreptul de a exarenda moșia celui ce oferă mai multă garanță. — Asupra exarendării se va încheia contract scris.

Din ședința Consiliului eparhial, secția economică
dela 14 Februarie 1929.

Nicolae (ss)
Episcop.

Laur. Curea (ss)
secr. eparh.

Nr. 686/1929.

3—3

CONCURS

Pentru ocuparea postului de *preot misionar* pe lângă Episcopia Vadului, Felea-ului și Clujului, publicăm concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în „Renașterea“.

Dela concurenți se cere să fie absolvenți cel puțin a unui institut teologic, cu liceul complet și bacalaureat la baza studiilor teologice și dacă este din altă eparhie să poată produce literile dimisionale în caz de numire.

Cererile se vor înainta Consiliului nostru eparhial în termenul de mai sus instruite cu documentele:

1. Extras de botez și naștere.
2. Atestat de maturitate.
3. Absolutor teologic.
4. Atestat de cvalificație preoțească.
5. Act de hirotonire.
6. Litere dimisionale pentru cei din alte eparhii.
7. Act de cetățenie.

Cluj, la 4 Februarie 1929.

Nicolae, Episcop.

Nr. 108—1929 prot.

3—3

CONCURS

Pentru ocuparea postului de paroh în parohia de clasa II-a *Câmpenii II.*, protopopiatul Câmpeni, se publică concurs pe termen de 30 zile dela prima publicare în „Renașterea“.

Venitele împreunate cu acest post sunt:

1. Salar dela stat, conform pregătirii.
2. Venite stolare.
3. Jumătate din usufructul cimiterului.
4. Locuință în natură.

Reflectanții la acest post își vor înainta cererea însoțită de documentele reglementare oficiului protopopesc și cu prealabilă încunoștințare se vor putea prezenta în parohie spre a cânta, cuvânta, eventual celebra și a face cunoștință cu poporul.

Câmpeni, la 27 Ianuarie 1929.

Oficiul protopopesc în conțelegere cu cons. parohial.

Sorin I. Furdui, protopop.

Nr. 43—1929 pp.

3—3

CONCURS

Se publică concurs pe termen de 30 zile dela prima apariție în „Renașterea“, la postul de paroh de cl. III-a, *Geoagiul-de-sus II.* (Suseni), din protopopiatul Aiudului.

Beneficiile împreunate cu acest post sunt:

1. Retribuția dela stat conform cvalificației și a anilor de serviciu.
2. Usufructul sesiunei parohiale existente de 4 jug. pământ cultivabil, observându-se că s'a cerut complectarea sesiunei prin legea reformei agrare.
3. Câte una ferdelă (20 litri) cucuruz sfărmat dela fiecare casă, din cari $\frac{1}{3}$ parte sunt ale cantorului.
4. Onorarii stolare potrivit obiceiului.
5. Neavând în prezent parohia casă parohială se obligă a edifica, însă în timp de 4—5 ani.

Reflectanții la acest post își vor înainta cererile, prevăzute cu documentele de lipsă, subsemnatului oficiu protopopesc. Iar pentru a face cunoștință cu poporul, se vor prezenta în parohie, având autorizația prealabilă spre a cânta, a cuvânta și eventual a și liturghisi.

Aiud, la 28 Ianuarie 1929.

Oficiul protopopesc în conțelegere cu Consiliul parohial din *Geoagiul-de-sus II.* (Suseni).

Protopop **Iosif Pop**.